

Леонова І.М.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

АНАЛІЗ ОТРИМАНИХ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКІВ ЗМІСТОВОГО НАПОВНЕННЯ ЧИННИКІВ, ЯКІ ВПЛИВАЮТЬ НА ЖІНОЧУ САМОТНІСТЬ

У статті наведено результати кореляційного аналізу, де виявлені взаємозв'язки змістовного наповнення чинників, які впливають на жіночу самотність. У процесі аналізу було виявлено, що самотність жінок має зв'язок із незадоволеністю в міжособистісних стосунках (сім'я, партнер, значущий інший) і у великих соціальних групах, тобто в соціумі взагалі. Головними індикаторами дисгармонійності у стосунках виявились: гендерна нерівність, незадоволеність сприйняття свого Я-образу, страх саморозкриття, конфліктність, напруженість, агресивність. Викрито зв'язок між самотністю і внутрішніми станами особистості жінки: почуттям безглуздості існування, почуттям неприкаяності й обмеженістю власних можливостей робити вільний вибір у своїх бажаннях і потребах, незалежно від обставин. Виявлено, що соціальна самотність жінок першочергово пов'язана з гендерною / статевую) нерівністю, яка проявляється в дискримінації, супроводжується соціальними конфліктами, переводить діяльність обох статей у конкурентні стосунки. Також було виявлено, що гендерна нерівність у партнерських стосунках (стереотипи, міфи, сімейні ролі) взаємопов'язана з переживанням сімейної самотності, аж до відмови будувати сімейних зв'язків на користь самореалізації. Окрім цього, сімейна самотність взаємопов'язана з переживанням нестачі інтимності / тісної емоційно прихильності для довірливого спілкування (саморозкриття) у партнерських взаєминах. Щодо романтичної самотності, то вона передусім пов'язана з переживанням сімейної самотності, що вказує на певну цінність створення сім'ї для жінки. Саме відсутність чи складність у побудові близьких стосунків у парадигмі діади «чоловік – жінка» робить цю потребу незадоволеною, впливає негативно на емоційне благополуччя жінки загалом, порушує гармонізацію її Я-концепції, є джерелом внутрішньоособистісного конфлікту і негативних переживань, як-от: невпевненість, відчай, страх залишитись самій. Аналіз кореляційних зв'язків показав, що складові сенсу життя особистості жінки (робота, процес, результат, цілі, особисті досягнення тощо) зменшують почуття самотності.

Ключові слова: самотність, соціальна самотність, романтична самотність, сімейна самотність, страх бути самій, міжособистісні стосунки, індивідуально-особистісні риси, мотиви та потреби, причини та настанови.

Постановка проблеми. Самотність є однією з найбільш актуальних проблем сучасного суспільства. Це не тільки складний феномен індивідуального життя людини, а й найважливіше суспільне явище, яке потребує постійного дослідження. У суспільстві психологічно дане явище розуміється як хворобливий емоційний стан, наслідками якого є депресія, агресія, девіантна поведінка, суїцид, тобто ті негативні соціальні наслідки, які деформують саму особистість. На жаль, активна взаємодія в соціальному оточенні не задовольняє потребу людини у близькому спілкуванні, необхідному для подолання негативних переживань самотності. Тому тема дослідження, змістовного наповнення чинників, які впливають на переживання самотності, є актуальною, дозволяє побачити чинники, які

підсилюють це переживання, а також ті, які знижують ризик його виникнення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідники Є.Н. Заворотних [1], Г.В. Іванченко [2], О.В. Левіна [5] стверджують, що людина у ХХІ ст. відчувається все більш соціально ізольованою, відчуженою та відкинутою від оточення, погоджуються з тим, що самотність є не тільки психологічним станом особистості, а й фізіологічним, соціальним і фізичним станом у взаєминах з оточенням різного соціального статусу.

Учені L.C. Hawkey, J.T. Casierro [13] у своїх трудах акцентували увагу на тому, що проблема самотності ускладнює процес соціальної адаптації.

У низці наукових досліджень було доведено, що самотність деяким чином впливає на психологічне і фізіологічне здоров'я людини,

спричиняє депресію, тривогу, невпевненість, когнітивні розлади, психічні розлади з ризиком суїциду, адиктивну і делінквентну поведінку (підвищена конфліктність і агресивність, залежність від психоактивних речовин тощо) [12; 14; 18; 17; 21].

Науково доведено, що переживання почуття психосоціального ризику самотності пов'язане з віковими особливостями / кризами. Науковці С.Р. Victor, S.J. Scambler [20] виокремлюють п'ять незалежних чинників чутливості до самотності в людей похилого віку: сімейний стан, зростання почуття самотності за останні роки, схильність до психічних захворювань, погіршення самопочуття і поганий стан здоров'я. Також причинами переживання самотності є зменшення частоти соціальних контактів, сімейної підтримки (втрата соціальної ролі, смерть партнера, розлучення, переїзд тощо) [15; 16; 19].

Безсумнівний той факт, що почуття самотності зачіпає великий пласт проблем у житті людини, особливо це стосується жінок. Незважаючи на нинішній стан розробленості проблеми жіночої самотності, її особливостей, причин, проявів (К. Хорні й Е. Фромм, Н.В. Хамітов, Н.О. Цветкова, Н.В. Щитова, М.М. Токарева, Є.В. Кулаєва, Л.О. Коростильова) [3; 4; 6–11], варто зауважити, що поки немає однозначного тлумачення виникнення і переживання почуття самотності в жінок, того, які саме чинники пов'язані із цим переживанням.

Постановка завдання. Мета дослідження – виявлення змістовного наповнення чинників, які мають взаємозалежний зв'язок із самотністю жінки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Дослідження жіночої самотності нерозривно пов'язане з аналізом чинників, які підвищують або, навпаки, зменшують почуття самотності. Тому для виявлення зв'язків **самотності** за опитувальниками SELSA, «Особистісним опитувальником емоційного ставлення» А.Т. Джерсайлда і шкалою інтимності Бернса з показниками **міжособистісних стосунків** (диференційована шкала Н. Шмідт DLS, SELSA, Методика суб'єктивної оцінки міжособистісних стосунків СОМО, методика маскулітності – фемінності С. Бем); з **індивідуально-особистісними рисами** (Фрайбурзький особистісний опитувальник FPI (форма В), «Особистісний опитувальник емоційного ставлення» А.Т. Джерсайлда, Методика діагностики комунікативної соціальної компетентності (далі – КСК)); **мотивами та потребами** («Базові прагнення» О.І. Моткова, Методика актуальності основних потреб у модифікації І.О. Акіндінової, Тест сенсо-

життєвих орієнтацій (далі – СЖО) Д.О. Леонтьєва, Методика діагностики спрямованості особистості на мотивацію до успіху та до уникнення невдач Т. Елерса), а також **причин та настанов** (шкала інтимності Бернса, методика «Індекс якості життя» Р.С. Еліота) був використаний кореляційний аналіз.

Вибірку досліджуваних становили жінки віком 25–55 років. Загальна кількість досліджуваних – 270 осіб.

Аналіз кореляційного зв'язку самотності жінок із показниками змістовного наповнення чинників, що впливають на рівень переживання, представлені в таблиці 1.

Отримані дані (табл. 1) значення коефіцієнтів кореляції між почуттям самотності і показниками міжособистісних стосунків, індивідуально-особистісними рисами, мотивами і потребами свідчать про те, що в жінок спостерігається позитивний кореляційний зв'язок між шкалою **соціальна самотність** і: стосунками з більш крупними групами (соціум) – 0,301 ($p \leq 0,05$), відхиляючою педантичністю – 0,285 ($p \leq 0,01$), статевим конфліктом – 0,218 ($p \leq 0,01$), самотністю – 0,193 ($p \leq 0,01$), безнадійністю – 0,193 ($p \leq 0,01$). А також негативний кореляційний зв'язок із такими показниками, як: робота і кар'єра – -0,257 ($p \leq 0,01$), загальний показник ОЖ – -0,218 ($p \leq 0,05$), процес – -0,203 ($p \leq 0,01$), потреба в безпеці – -0,198 ($p \leq 0,01$), цілі – -0,196 ($p \leq 0,01$). Отже, за допомогою кореляційних зв'язків можна говорити про те, що соціальна самотність жінок першочергово пов'язана з гендерною нерівністю, яка є досить негативним явищем, проявляється в дискримінації та соціальних конфліктах. За наявності гендерної дискримінації жінка на кожному етапі свого життя відчуває обмеженість у діях, у виборі професії, в особистому розвитку, у своїх правах тощо. Саме функціонування статевих конфліктів унеможливує стабілізацію в соціумі, переводить діяльність обох статей у конкурентні стосунки з метою доведення власної неповторності та більшої значущості для суспільства. Незадоволеність своїм місцем, посадою, сімейною роллю і статусом у соціальному оточенні призводить жінку до більш прискіпливого вимагання від себе порядку, дотримання найдрібніших формальностей. Але в разі отримання незадоволеного результату вони можуть втратити надію на свій успіх досягти рівності правового статусу жінки і реалізуватись у суспільстві. Також варто зазначити, що саме складові частини сенсу життя особистості жінки (робота, процес, результат, цілі тощо) зменшують почуття соціальної самотності жінок.

Значення коефіцієнтів кореляції між самотністю жінок і показниками міжособистісних стосунків, індивідуально-особистісними рисами, мотивами і потребами

Показники	Соціальна самотність	Сімейна самотність	Романтична самотність	Самотність	Страх залишитися самій
<i>Показники міжособистісних стосунків</i>					
Сімейна самотність			0,40**	0,28**	0,29**
Романтична самотність		0,40**			
Соціальна самотність				0,19**	
Напруженість у стосунках				0,22**	
Відчуженість у стосунках			0,24**		
Сім'я		0,20**			
Конфліктність у стосунках				0,24**	
Агресія у стосунках		0,22**			
Стосунки з більш крупними групами (соціум)	0,30*			0,21**	
<i>Індивідуально-особистісні риси (соціально-психологічна характеристика)</i>					
Безглуздість існування				0,31**	
Відкритий, легкий, комунікативний, товариський (II A)			-0,21**		
Самотність	0,19**	0,28**			
Почуття неприкаяності, бездомність		0,23**		0,35**	
Екстраверсія/інтроверсія		-0,28**			
Товариськість			-0,20**		
Кмітливість, розвиток логічного мислення (VIII B)		-0,43**	-0,21**	-0,37**	-0,26**
Реактивна агресивність		0,24**		0,25**	0,23**
Безнадія	0,19**		0,28**		0,22**
Ворожий конфлікт		0,24**	0,30**	0,25**	
Статевий конфлікт	0,29**	0,38**		0,27**	
Свобода вибору, ставлення до авторитету				0,25**	
Розбіжність між реальним і ідеальним Я		0,23**		0,36**	
Спонтанна агресія				0,31**	
Свобода волі				0,33**	
<i>Причини та настанови</i>					
Відчай		0,33**		0,21**	0,44**
Невпевненість		0,23**			0,32**
Спілкування із друзями і близькими		-0,27**		-0,20**	
Страх залишитись самій		0,29**			
Здоров'я		-0,33**			
Особисті устремління і досягнення		-0,31**		-0,23**	
Страх саморозкриття		0,29**	0,30**	0,24**	0,35**
Негативні емоції					
Боязкість і соціальна тривога			-0,20**		0,31**
Індекс якості життя (ІЯЖ)		-0,29**			
Образа і гіркота					0,33**
Робота і кар'єра	-0,26**	-0,35**	-0,24**	-0,31**	
Відхиляюча педантичність	0,28**				0,23**
<i>Мотиви та потреби</i>					
Загальний показник ОЖ (цілі, результат, процес, контроль, тощо)	-0,22*	-0,28**	-0,30**		
Гармонійність сили базових стремлінь А				-0,22**	
Гармонізація реалізації базових устремлінь Б			-0,24**		
Рівень загальних показників базової особистості А і Б			0,30**		
Локус контролю життя		-0,33**	-0,27**		0,21**
Потреба в самореалізації			-0,21**		
Процес	-0,20**	-0,24**	-0,30**		
Матеріальне становище		-0,28**	-0,21**	-0,31**	
Цілі	-0,20**				
Потреба в безпеці	-0,20**				

Note: * p < 0,05; ** p < 0,01

Виявлено позитивний кореляційний зв'язок між шкалами **сімейна самотність** і: *романтична самотність* – 0,399 ($p \leq 0,01$), *статевий конфлікт* – 0,382 ($p \leq 0,01$), *відчай* – 0,327 ($p \leq 0,01$), *страх залишитись самій* – 0,294 ($p \leq 0,01$), *страх саморозкриття* – 0,286 ($p \leq 0,01$), *самотність* – 0,277 ($p \leq 0,01$), *реактивна агресія* – 0,244 ($p \leq 0,01$), *ворожий конфлікт* – 0,242 ($p \leq 0,01$), *невпевненість* – 0,233 ($p \leq 0,01$), *почуття неприкаяності, бездомності* – 0,232 ($p \leq 0,01$), *розбіжність між реальним та ідеальним Я* – 0,228 ($p \leq 0,01$), *агресія у стосунках* – 0,215 ($p \leq 0,01$), *сім'я* – 0,204 ($p \leq 0,01$). Також виявлений негативний кореляційний зв'язок із такими показниками, як: *кмітливий, з розвитком логічного мислення VIII В* – –0,434 ($p \leq 0,01$), *робота і кар'єра* – –0,348 ($p \leq 0,01$), *здоров'я* – –0,334 ($p \leq 0,01$), *локус контролю життя* – –0,325 ($p \leq 0,01$), *особисті досягнення* – –0,311 ($p \leq 0,01$), *ІЯЖ (індекс якості життя)* – –0,287 ($p \leq 0,01$), *екстраверсія й інтроверсія* – –0,283 ($p \leq 0,01$), *матеріальне становище* – –0,278 ($p \leq 0,01$), *загальний показник життя (ОЖ)* – –0,276 ($p \leq 0,01$), *спілкування із друзями і близькими* – –0,268 ($p \leq 0,01$), *відкритість* – –0,247 ($p \leq 0,01$), *процес* – –0,242 ($p \leq 0,01$).

Отже, за допомогою кореляційних зв'язків можна говорити про те, що переживання самотності жінок у сімейних стосунках виникає через статеvu нерівність, а саме гендерні стереотипи (чоловік – глава сім'ї, б'є – значить любить, інші), міфів (у жінки менше інтелекту, ніж у чоловіків; нелогічні з ірраціональним мисленням тощо), ролі жінки в сім'ї, яку вона повинна виконувати (народити дітей, стати гарною домогосподаркою тощо). Саме через нестачу в партнерських стосунках інтимності / тісної емоційно прихильності для довірливого спілкування (саморозкриття), зумовлених недомовками, критикою, осудом, докорами, образами, які мають руйнівну силу у відносинах між подружжям, у жінки виникає страх залишитись самій, який супроводжується відчуттям невпевненості і відчаєм. Жінка прагне зберегти рівновагу між бажаним і досягнутим рівнем у міжособистісних стосунках і стикається із проблемою незадоволеності своїм образом Я, що надалі стає джерелом внутрішньоособистісних конфліктів і негативних переживань. Також статеві конфлікти через гендерну нерівність можуть узагалі вплинути на різку зміну поглядів самореалізації сучасної жінки, спонукати до зростання її освіченості, вводити від обтяжуючих, на її думку, сімейних зв'язків. Отже, тут варто зазначити, що саме особисті досягнення, робота, кар'єрний зріст, а також можливість відкритого спілкування із дру-

зями і близькими знижують відчуття сімейної самотності, відіграють функцію переключення.

Також виявлений позитивний кореляційний зв'язок між шкалами **романтична самотність** і: *сімейна самотність* – 0,399 ($p \leq 0,01$), *страх саморозкриття* – 0,301 ($p \leq 0,01$), *рівень загальних показників базової особистості А і Б* – 0,300 ($p \leq 0,01$), *безнадійність* – 0,278 ($p \leq 0,01$), *ворожий конфлікт* – 0,239 ($p \leq 0,01$), *відчуженість у стосунках* – 0,237 ($p \leq 0,01$), *боязкість і соціальна тривога* – 0,198 ($p \leq 0,01$). А також негативний зв'язок із такими показниками, як: *процес* – –0,305 ($p \leq 0,01$), *загальний показник життя (ОЖ)* – –0,295 ($p \leq 0,01$), *локус контролю (ЛК) життя* – –0,271 ($p \leq 0,01$), *гармонізація, реалізація базових устремлінь Б* – –0,242 ($p \leq 0,01$), *робота і кар'єра* – –0,236 ($p \leq 0,01$), *товариськість* – –0,219 ($p \leq 0,01$), *потреба самореалізації* – –0,211 ($p \leq 0,01$), *матеріальне становище* – –0,207 ($p \leq 0,01$), *кмітливий, з розвитком логічного мислення VIII В* – –0,206 ($p \leq 0,01$), *відкритість, легкість, комунікативність, товариськість II А* – –0,205 ($p \leq 0,01$).

Отже, у результаті проведеного аналізу кореляційних зв'язків можна говорити про те, що романтична самотність жінок передусім пов'язана із сімейною самотністю, тобто для жінки інститут сім'ї перебуває на досить значущому місці. А відсутність близьких стосунків у парадигмі діади «чоловік – жінка» (партнера, значущого іншого), що характеризуються високою вибірковістю, стійкістю й амбівалентністю в емоційних проявах із сексуальними потребами і прагненнями бути впевненими у взаємності почуттів партнера, робить цю потребу незадоволеною, впливає негативно на емоційне благополуччя жінки загалом. У побудові близьких відносин відіграє велику роль стан гармонійності Я-концепції жінки, де усвідомлення невідповідності між бажаним і реальним рівнем близькості у взаєминах з іншим супроводжується неприємними переживаннями відчуття тривоги і безнадійності. Також переживання романтичної самотності пов'язане з ознаками самозамкнутості жінки, які є наслідком страху саморозкриття. Жінка усвідомлює свою відчуженість у стосунках, де немає місця для довіри, розуміння, близькості, перебуває в зоні дискомфорту, унаслідок чого виникають ворожі почуття до протилежної статі, які спричиняють конфлікти.

Також позитивний кореляційний зв'язок спостерігається за шкалами **самотність** і: *розбіг між реальним та ідеальним Я* – 0,359 ($p \leq 0,01$), *почуття неприкаяності, бездомності* – 0,354 ($p \leq 0,01$), *свобода волі* – 0,331 ($p \leq 0,01$), *безглуздість*

існування – 0,307 ($p \leq 0,01$), спонтанна агресія – 0,306 ($p \leq 0,01$), сімейна самотність – 0,277 ($p \leq 0,01$), статевий конфлікт – 0,268 ($p \leq 0,01$), реактивна агресивність – 0,254 ($p \leq 0,01$), ворожий конфлікт – 0,253 ($p \leq 0,01$), свобода вибору ставлення до авторитету – 0,245 ($p \leq 0,01$), страх саморозкриття – 0,244 ($p \leq 0,01$), конфліктність у стосунка х – 0,239 ($p \leq 0,01$), гармонійність сили базових устремлень А – 0,224 ($p \leq 0,01$), напруженість у стосунках – 0,220 ($p \leq 0,01$), стосунки з більш великими групами (соціум) – 0,214 ($p \leq 0,01$), відчай – 0,214 ($p \leq 0,01$), соціальна самотність – 0,193 ($p \leq 0,01$). Також показаний і негативний зв'язок між самотністю і кмітливостю, розвитком логічного мислення VIII В – $-0,366$ ($p \leq 0,01$), роботою і кар'єрою – $-0,313$ ($p \leq 0,01$), матеріальним становищем – $-0,308$ ($p \leq 0,01$), особистими досягненнями – $-0,231$ ($p \leq 0,01$), спілкуванням із друзями та близькими – $-0,204$ ($p \leq 0,01$).

Отже, найбільші кореляційні зв'язки виявлені між самотністю і міжособистісними стосунками й індивідуально-особистісними рисами. Можна говорити про те, що самотність загалом пов'язана з недостатністю міжособистісних стосунків як у сім'ї, так і в соціумі, у великих соціальних групах. Індикаторами дисгармонійності у взаєминах з іншими людьми виступають: конфліктність, напруженість, агресивна поведінка і гендерна нерівність. Через відчуття незадоволеності сприйняття свого Я-образу (соціальні ролі, набір власних рис) жінки переживають внутрішній конфлікт, який супроводжується амбівалентними проявами.

Серед причин, які пов'язана з переживанням самотності, відчай, пов'язаний із суб'єктивним відчуттям неможливості задовольнити свою потребу в саморозкритті (бути собою, відкритися) через страх стати вразливою для інших.

Також самотність має зв'язок із внутрішніми станами особистості жінки, які впливають на стосунки з оточенням, як-от: почуття **безглуздості існування**, унаслідок чого жінка не відчуває своєї значущості в оточенні; **почуття неприкаяності**, яке супроводжується недостатньою особистісною включеністю в роботу, спілкування з оточенням, у сімейні стосунки, тобто відчуженістю від всіх подій, які відбуваються навколо неї; почуття обмеженості власних можливостей робити вибір у своїх бажаннях і потребах, незалежно від обставин.

Також у жінок спостерігається позитивний кореляційний зв'язок між **страхом залишитись самій** і відчаем – 0,444 ($p \leq 0,01$), страхом саморозкриття – 0,348 ($p \leq 0,01$), образою і гіркотою –

0,325 ($p \leq 0,01$), невпевненістю – 0,321 ($p \leq 0,01$), боязкістю і соціальною тривогою – 0,313 ($p \leq 0,01$), сімейною самотністю – 0,294 ($p \leq 0,01$), реактивною агресією – 0,234 ($p \leq 0,01$), відхиляючою педантичністю – 0,225 ($p \leq 0,01$), безнадійністю – 0,222 ($p \leq 0,01$), негативний зв'язок із такими показниками, як: кмітливостю, розвитком логічного мислення VIII В – $-0,255$ ($p \leq 0,01$), локус контролю (ЛК) життя – $-0,207$ ($p \leq 0,01$). Отримані дані кореляційних зв'язків дозволяють говорити про те, що **страх залишитись самій** у жінок пов'язаний із невпевненістю в собі та страхом переживання бути собою в оточенні, де виникає дискомфорт, що доведеться перейти до більш особистого спілкування, у якому вони можуть стати вразливими для інших. Жінки оберігають себе від осуджень, негативної критики, образ і докорів із боку оточення, а також не хочуть бути приниженою і збентеженою у присутності інших, вимагають від себе більш акуратної поведінки, дотримуються найдрібніших формальностей. Але коли перебувають у стані постійного контролю своїх емоційних проявів у поведінці, зважаючи на те, що ключовим аспектом цього є страх залишитись самотною, у моменти усвідомленої загрози їхній особистості (сварка, конфлікт, приниження) вони можуть дати відповідну захисну агресивну реакцію, унаслідок якої зазначений страх збільшиться.

Висновки. Отже, аналіз отриманих кореляційних зв'язків дозволяє нам говорити про те, що **самотність** жінок загалом пов'язана з недостатністю міжособистісних стосунків як у сім'ї, так і у великих соціальних групах (соціум). Де головними індикаторами дисгармонійності у стосунках виступають: конфліктність, напруженість, агресивна поведінка, гендерна нерівність, а також незадоволеність сприйняття свого Я-образу (соціальні ролі, набір власних рис), що супроводжується переживанням внутрішнього конфлікту з амбівалентними проявами у поведінці жінок. Показано, що суттєвою причиною самотності виступає страх саморозкриття, який супроводжується почуттям відчаю. Також виявлений зв'язок між самотністю і внутрішніми станами особистості жінки, як-от: почуття **безглуздості існування** (жінка не відчуває своєї значущості в оточенні), **почуття неприкаяності** (мала особистісна включеність у життєві процеси, відчуженість від усіх подій, які відбуваються навколо), **почуття обмеженості власних можливостей робити вибір** у своїх бажаннях і потребах, незалежно від обставин.

Виявлено, що **соціальна самотність** жінок першочергово пов'язана з гендерною нерівністю, яка є негативним явищем, проявляється в дискримінації (обмеженість у діях, виборі професії, особистому розвитку, власних правах тощо) та соціальних конфліктах, переводить діяльність обох статей у конкурентні стосунки. Саме незадоволеність своїм місцем, посадою, сімейною роллю і статусом у соціальному оточенні призводить жінку до вимагання від себе більш прискіпливого дотриманням найдрібніших формальностей. Але в разі отримання незадовільного результату жінки можуть втратити надію на можливість досягти рівності правового статусу і реалізуватись у соціумі.

Також виявлений зв'язок між переживанням **сімейної самотності** і статевої / гендерної нерівності в партнерських стосунках (стереотипи, міфи, сімейні ролі). Саме через нестачу інтимності (тісна емоційна прихильність) для довірливого спілкування (саморозкриття), зумовлену недоумками, критикою, осудом, докорами, образами, які мають руйнівну силу у відносинах між подружжям, у жінки виникає розбіжність у Я-образі, є джерелом внутрішньоособистісного конфлікту і негативних переживань, як-от: невпевненість, відчай, страх залишитись самій. Також варто зазначити, що виявлений зв'язок сімейної самотності з особистісними досягненнями, роботою, кар'єрою свідчить про те, що статевий конфлікт гендерної нерівності може взагалі змінити погляд жінки на самореалізацію і відмову від сімейних зв'язків.

Виявлено, що **романтична самотність** жінок передусім пов'язана з переживанням сімейної

самотності. Тобто для жінки сім'я перебуває на досить значущому місці, а відсутність чи складність у побудові близьких стосунків у парадигмі діади «чоловік – жінка» (партнера, значущого іншого), робить цю потребу незадоволеною, впливає негативно на емоційне благополуччя жінки загалом, порушує гармонізацію її Я-концепції. Це робить жінку замкнутою, тривожною і відчуженою у стосунках, де немає місця для довіри, розуміння, близькості. Жінка перебуває в зоні дискомфорту, у неї виникають ворожі почуття до протилежної статті, які знаходять вихід у конфліктах, що лишає будь-якої надії на побудову міжособистісних стосунків із значущим іншим.

Також було виявлено, що у жінок **страх залишитись самій** пов'язаний із невпевненістю у собі (бути прийнятою іншими) і страхом саморозкриття (поділитись особистісним і стати вразливою для інших). Тому жінка постійно перебуває у стані контролю своїх емоцій, оберігає себе від осуджень, негативної критики, образ, приниження з боку оточення, вимагає від себе більш прискіпливої і акуратної поведінки, дотримання найдрібніших формальностей. Але в разі реальної загрози їхній особистості жінки можуть дати відповідну захисну агресивну реакцію, унаслідок якої страх залишитись нікому не потрібною збільшиться.

Варто зазначити, що аналіз кореляційних зв'язків показав, що саме складові частини сенсу життя особистості жінки (робота, процес, результат, цілі, особисті досягнення тощо) зменшують почуття самотності жінок, слугують функцією переключення.

Список літератури:

1. Заворотных Е.Н. Социально-психологические особенности одиночества как субъективного переживания : дис. ... канд. психол. наук: 19.00.05. Санкт-Петербург, 2009. 254 с.
2. Иванченко Г.В. Универсум одиночества: социологические и психологические очерки. Москва : Университетская книга ; Логос, 2008. 408 с.
3. Коростылева Л.А. Психология самореализация личности: брачно-семейные отношения. Санкт-Петербург : Изд-во СПбГУ, 2000. 292 с.
4. Кулаева Е.В. Самоопределение женщин с различными типами гендерной идентичности : дис. ... канд. психол. наук: 19.00.05. Ярославль, 2009. 191 с.
5. Левина О.В. Одиночество в социально-генерационной структуре современного российского общества: геронтологический аспект : дис. ... канд. психол. наук: 22.00.04. Ростов-на-Дону, 2001. 141 с.
6. Токарева М.Н. Теоретические основы изучения проблемы одиночества и ее взаимосвязь с общением в социальных сетях. *Вестник Балтийского федерального университета им. И. Канта. Научный поиск молодых ученых*. 2015. Вып. № 11. С. 129–135.
7. Фромм Э. Бегство от свободы. Москва : Прогресс, 1990. 269 с.
8. Хамитов Н.В. Освобождение от одиночества. Москва ; Харьков : ООО «Издательство «АСТ»» ; Торсинг, 2005. 416 с.
9. Хорни К. Женская психология. Санкт-Петербург : Восточно-Европейский ин-т. психоанализа, 1993. С. 75.

10. Цветкова Н.А. Личностные особенности одиноких женщин, обращающихся за психологической помощью. *Женщина в российском обществе*. 2014. № 3. С. 61–72.
11. Щитова Н.В. Социально-психологические особенности одиноких женщин : дис. ... канд. психол. наук: 19.00.05. Воронеж, 2009. 186 с.
12. Cacioppo J.T. Hughes M.E. Loneliness as a specific risk factor for depressive symptoms: *Cross-sectional and longitudinal analyses*. *Psychology and Aging*. 2006. P. 140–151.
13. Hawkley L.C., Cacioppo J.T. Loneliness Matters: A Theoretical and Empirical Review of Consequences and Mechanisms. *Annals of Behavioral Medicine*. 2010. Vol. 40. Issue 2. P. 218–227. DOI: 10.1007/s12160-010-9210-8.
14. Heikkinen R., Kauppinen M. Depressive Symptoms in Late Life: A 10-Year Follow-Up. *Archives of Gerontology and Geriatrics*. 2004. P. 38, 239–250. DOI: 10.1016/j.archger.2003.10.004.
15. Network Correlates of Social and Emotional Loneliness in Young and Older Adults / R. Laura et al. *Green Network Correlates of Social and Emotional Loneliness in Young and Older Adults*. Florida Atlantic University, 2001, March 1. Vol. 27. Issue 3. P. 281–288.
16. Pinquart M. Influences on loneliness in older adults: A meta-analysis. *Basic and Applied Social Psychology*. 2001. № 23. P. 245–266.
17. Loneliness and nursing home admission among rural older adults / D.W. Russell et al. *Psychology and Aging*. 1997. № 12 (4). P. 574–589. DOI: 10.1037/0882-7974.12.4.574.
18. Stravynski A., Boyer R. Loneliness in relation to suicide ideation and parasuicide: A population-wide study. *Suicide and Life-Threatening Behavior*. 2001. № 31 (1). P. 32–40. DOI: 10.1521/suli.31.1.32.21312.
19. Internet Use and Loneliness in Older Adults / S. Sum et al. *Cyber Psychology & Behavior*. 2008. Vol. 11. № 2. P. 208–211.
20. The prevalence of, and risk factors for, loneliness in later life: A survey of older people in Great Britain / C.R. Victor et al. *Ageing & Society*. 2005. Vol. 25 (3). P. 357–375. DOI: 10.1017/S0144686X04003332.
21. Loneliness and risk of Alzheimer disease / R.S. Wilson et al. 2007. № 64 (2). P. 234–40. DOI: 10.1001/archpsyc.64.2.234.

Leonova I.M. CONTENT OF THE CONTENT OF FACTORS AFFECTING WOMEN'S LONELINESS

The article presents the results of correlation analysis, which revealed the relationship between the content of factors that affect women's loneliness. The analysis revealed that women's loneliness has some connection with dissatisfaction in interpersonal relationships (family, partner, significant other) and in large social groups, is in society in general. The main indicators of disharmony in the relationship were: gender inequality, dissatisfaction with the perception of their I-image, fear of self-disclosure, conflict, tension, aggression. The connection between loneliness and the inner states of a woman's personality is revealed: a sense of meaninglessness of existence, a feeling of restlessness and limited ability to make free choices in their desires and needs, regardless of certain circumstances. It has been found that women's social loneliness is primarily related to gender (gender) inequality, which manifests itself in discrimination, accompanied by social conflicts, translating the activities of both sexes into competitive relations. It was also found that gender inequality in partnerships (stereotypes, myths, family roles) is interrelated with the experience of family loneliness, up to the refusal to build family ties in favor of self-realization. In addition, family loneliness is associated with a lack of intimacy (close emotional attachment) for trusting communication (self-disclosure) in a partnership. As for romantic loneliness, it is primarily related to the experience of family loneliness, which indicates a certain value of starting a family for a woman. It is the lack or difficulty in building a close relationship in the paradigm of the male-female dyad that makes this need unmet, negatively affecting the emotional well-being of the woman as a whole, disrupting harmonization her self-concept, being a source of intra-personal conflict and negative experiences, such as: insecurity, despair, fear of being left alone. Correlation analysis has shown that components of a woman's personality meaning (work, process, outcome, goals, personal accomplishments, etc.) reduce feelings of loneliness.

Key words: loneliness, social loneliness, romantic loneliness, family loneliness, fear of being yourself, interpersonal relationships, individual personality traits, motives and needs, causes and attitudes.